

Παρουσίαση υλικού διδασκαλίας της Ελληνικής Νοηματικής
Γλώσσας για την Δ' Δημοτικού

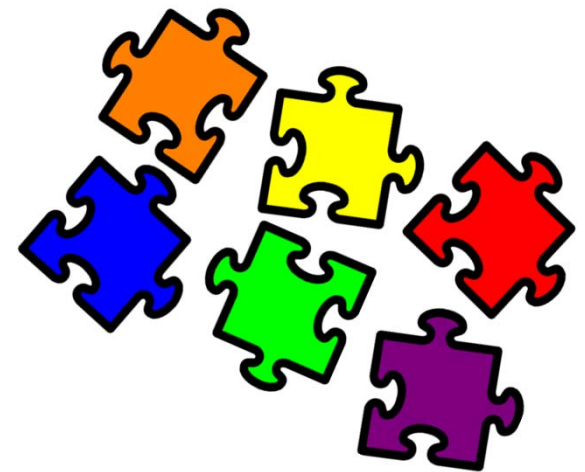
«Συνθέτοντας το πάζλ της γλώσσας μου:
από το Νόημα στην φράση,
από τη φράση στο κείμενο»

Δρ. Μαριάννα Χατζοπούλου,
Ειδική Παιδαγωγός – Γλωσσολογία ΕΝΓ

<http://www.prosvasimo.gr/>

«Συνθέτοντας το πάζλ της γλώσσας μου:
από το Νόημα στην φράση,
από τη φράση στο κείμενο»

Ειδικό εκπαιδευτικό υλικό για την εκμάθηση της
Ελληνικής Νοηματικής Γλώσσας
στη Δ' Δημοτικού

Δίγλωσση εκπαίδευση και εκπαιδευτικό υλικό για τη διδασκαλία της ΕΝΓ

Η εφαρμογή της δίγλωσσης εκπαίδευσης ως μεθόδου
διδασκαλίας για τους κωφούς μαθητές

N.3699/2008

Υπουργική απόφαση, ΦΕΚ 2103,τεύχος Β' /19.06.2017 σχετικά με το Ωρολόγιο Πρόγραμμα Ειδικού Νηπιαγωγείου και Δημοτικού αναφέρει : «Στο πρόγραμμα των κωφών και βαρήκων μαθητών, και ανάλογα με τις ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες τους, εντάσσεται η διδασκαλία για την ανάπτυξη των γλωσσικών δεξιοτήτων στην Ελληνική Νοηματική Γλώσσα και την εκμάθηση αυτής.»

Στόχος του εκπαιδευτικού υλικού

Η νοηματική γλώσσα → γλώσσα στόχος

Η σημαντικότερη διαφοροποίηση της δίγλωσσης προσέγγισης σε σχέση με τις προγενέστερες μεθόδους είναι ότι:

Η νοηματική γλώσσα δεν χρησιμοποιείται μόνον ως γλώσσα επικοινωνίας και διδασκαλίας αλλά και ως γλώσσα-στόχος που διδάσκεται και καλλιεργείται συστηματικά όπως η ομιλούμενη και γραπτή γλώσσα της κοινότητας των ακουόντων.

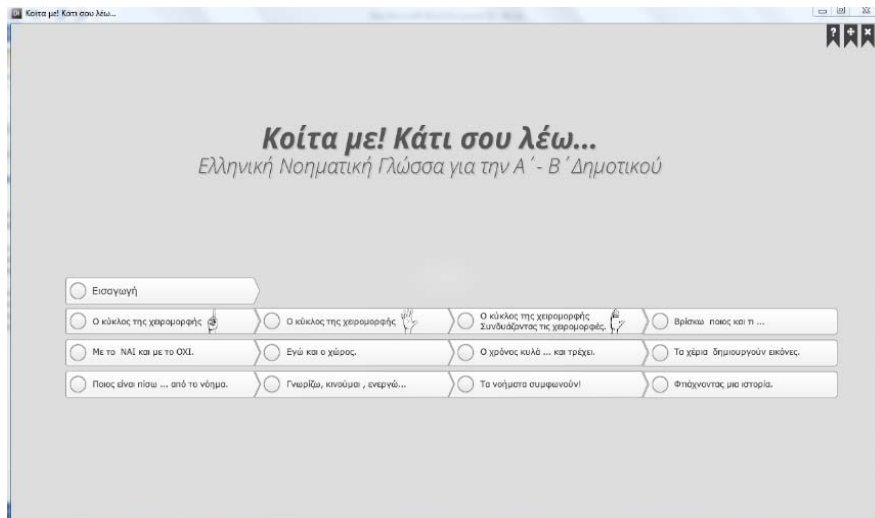
Με το υλικό επιδιώκεται η διευκόλυνση των εκπαιδευτικών στον σχεδιασμό και την εφαρμογή κατάλληλων εκπαιδευτικών πρακτικών διδασκαλίας της Ελληνικής Νοηματικής Γλώσσας

Μεθοδολογία ανάπτυξης του υλικού

Ακολουθείται η ίδια μεθοδολογία που εφαρμόστηκε κατά την ανάπτυξη του εκπαιδευτικού υλικού για την εκμάθηση της Ελληνικής Νοηματικής Γλώσσας

«**Κοίτα με! Κάτι σου λέω...**» για την Α΄, Β΄ Δημοτικού,
και του υλικού που έχει αναπτυχθεί για το νηπιαγωγείο:
«**Βλέπω και Μαθαίνω**» Οι πρώτες μου δεξιότητες στην ΕΝΓ

Προδιαγραφές του Εκπαιδευτικού Υλικού

1. Ανάπτυξη & χρήση αυθεντικών κειμένων της ΕΝΓ

με έμφαση: στα κριτήρια επιλογής
των νοηματιστών

2. Η απόδοση των ελληνικών κειμένων στην ΕΝΓ

(όπου χρειάστηκε)

Κριτήρια επιλογής των νοηματιστών

Μεθοδολογία απόδοσης των ελληνικών κειμένων
στην ΕΝΓ

Σχέση γραπτού και νοηματικού κειμένου

Προδιαγραφές του Εκπαιδευτικού Υλικού

3. Η Διεπαφή

Η παρουσίαση της οθόνης

- η περιοχή παρουσίασης του γραπτού κειμένου
- η περιοχή παρουσίασης του νοηματικού κειμένου στη διεπαφή

Κοίτα με! Κάτι σου λέω...
Ελληνική Νοηματική Γλώσσα για την Α΄ - Β΄ Δημοτικού
Ο ΚΥΚΛΟΣ ΤΗΣ ΧΕΙΡΟΜΟΡΦΗΣ | 1^η Υποενότητα
ΣΥΝΔΙΑΖΟΝΤΑΣ ΤΙΣ ΧΕΙΡΟΜΟΡΦΕΣ

Προτεινόμενος διδακτικός χρόνος: 2 διδακτικές ώρες.

Περιγραφή δραστηριοτήτων

Βήμα 1
Ο/η εκπαιδευτικός κουνώντας τα χέρια προσελκύει την προσοχή των παιδιών. Έπειτα παρουσιάζει στα παιδιά κάρτες με παράξενες εικόνες. Εάν υπάρχει διαδραστικός πίνακας, γίνεται προβολή των καρτών στον διαδραστικό πίνακα. Στις κάρτες αυτές απεικονίζονται:

- Ο κόκορας με το σαλάμι
- Ο γάιδαρος με τις εφημερίδες
- Το ψάρι με τα περιοδικά
- Ο βασιλιάς με τη σημαία
- Ο καρχαρίας με τις πατάτες
- Το παιδί με τις μπότες
- Ο ταχυδρόμος με το φάκελο
- Το πουλί με το ψωμί
- Ο μαθητής με τα βιβλία
- Το ρομπότ με τον καθρέφτη

[ΠΙΝΑΚΑΣ ΑΝΑΦΟΡΑΣ ΕΙΚΟΝΕΣ-ΚΑΡΤΕΣ](#)

ΝΟΗΜΑΤΑ ΕΙΚΟΝΕΣ ΚΑΡΤΕΣ

ΚΟΚΟΡΑΣ ΣΑΛΑΜΙ ΔΑΓΚΩΝΕΙ
ΓΑΙΔΑΡΟΣ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΡΑΤΑΕΙ-ΜΑΣΧΑΛΗ
ΨΑΡΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΚΡΑΤΑΕΙ-ΠΤΕΡΥΓΙΟ
ΒΑΣΙΛΙΑΣ ΣΗΜΑΙΕΣ ΤΕ-Β-ΚΕΦΑΛΙ
ΚΑΡΧΑΡΙΑΣ ΠΑΤΑΤΕΣ ΑΕΡΑ-ΔΑΓΚΩΝΕΙ
ΠΑΙΔΙ ΜΠΟΤΑ ΜΕΓΑΛΗ
ΠΟΥΛΙ ΨΩΜΙ ΤΡΩΕΙ

2

00.01

Μετεγγραφή στην ελληνική γραπτή γλώσσα

- Γλωσσήματα (glosses), ένας τρόπος καταγραφής και αποτύπωσης του νοηματικού λόγου

(Baker-Shenk, & Cokely, 1981, Baker, Van den Bogaerdre, Coerts & Woll, 1999).

- Χρήση ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ για την αναφορά σε νοήματα Π.χ.

**ΝΟΗΜΑΤΙΚΟ-ΟΝΟΜΑ-ΜΑΡΙΑ-(δξ) ΓΕΝΕΘΛΙΑ
ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΑ ΓΙΟΡΤΗ.**

ΑΥΤΗ ΚΑΡΑΜΕΛΕΣ (δξ)-ΑΓΟΡΑΖΕΙ-(αρ)

- Κανόνες μεταγραφής

Βήμα 2

Ο/η εκπαιδευτικός παρουσιάζει στους μαθητές ένα βίντεο με μια συνταγή μαγειρικής. Οι μαθητές θα παρακολουθήσουν τις οδηγίες για την παρασκευή ενός κέικ.

ΣΥΝΤΑΓΗ ΜΑΓΕΙΡΙΚΗΣ

ΚΕΙΚ ΜΑΓΕΙΡΕΥΩ ΠΩΣ;

ΜΠΟΛ, ΠΡΩΤΟ (μετράει με τον αντίχειρα και τα δάκτυλα του άλλου χεριού) ΒΟΥΤΥΡΟ ΒΑΖΩ-ΜΕΣΑ.

(μετράει με τον αντίχειρα και τα δάκτυλα του άλλου χεριού) ΔΕΥΤΕΡΟ, ΖΑΧΑΡΗ ΠΟΤΗΡΙ ΓΕΜΑΤΟ-ΜΕΧΡΙ-ΕΠΑΝΩ-ΤΞ-Β ΠΟΤΗΡΙ-ΧΥΝΩ-ΤΞ-Ε. ΑΝΑΚΑΤΕΥΩ-ΜΙΞΕΡ.

(μετράει με τον αντίχειρα και τα δάκτυλα του άλλου χεριού) ΤΡΙΤΟ, ΑΥΓΑ 4 ΣΠΑΩ-ΑΝΟΙΓΩ-ΤΞ-Ξ-Ε. ΑΝΑΚΑΤΕΥΩ-ΜΙΞΕΡ.

(μετράει με τον αντίχειρα και τα δάκτυλα του άλλου χεριού) ΤΕΤΑΡΤΟ ΓΑΛΑ ΠΟΤΗΡΙ-ΧΥΝΩ-ΤΞ-Ε. ΑΝΑΚΑΤΕΥΩ-ΜΙΞΕΡ.

ΤΕΥΤΑΙΟ, ΠΕΜΠΤΟ (μετράει με τον αντίχειρα και τα δάκτυλα του άλλου χεριού), ΔΥΟ ΠΟΤΗΡΙΑ ΑΛΕΥΡΙ ΠΟΤΗΡΙ-ΧΥΝΩ-ΤΞ-Ε, ΠΟΤΗΡΙ-ΧΥΝΩ-ΤΞ-Ε. ΑΝΑΚΑΤΕΥΩ-ΜΙΞΕΡ.

ΜΠΟΛ ΕΚΕΙ ΕΤΟΙΜΟ. ΤΑΨΙ-ΣΤΡΟΓΓΥΛΟ ΜΠΟΛ-ΧΥΝΩ-ΓΥΡΩ-ΓΥΡΩ-ΤΞ-Ε. ΤΑΨΙ ΦΟΥΡΝΟΣ ΠΟΡΤΑ-ΑΝΟΙΓΩ-ΤΞ-Σ ΤΨΙ-ΒΑΖΩ-ΤΞ-Ε, ΠΟΡΤΑ-ΚΛΕΙΝΩ-ΤΞ-Η-Σ. ΨΗΝΩ.

Απόδοση στα ελληνικά

Συνταγή μαγειρικής

Πως φτιάχνεται ένα κέικ;

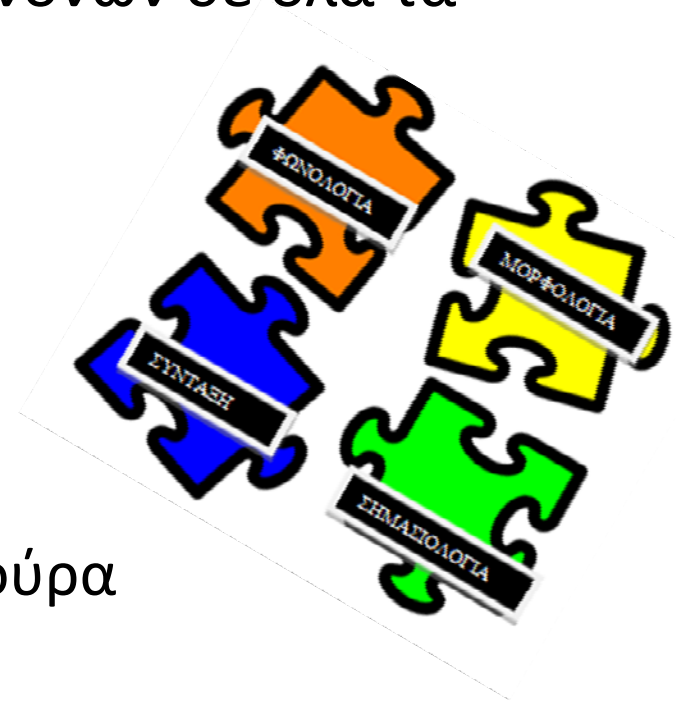
Δομή Ειδικού Εκπαιδευτικού υλικού για την ΕΝΓ στη Δ' Δημοτικού

Το διδακτικό υλικό είναι διαρθρωμένο σε (6) έξι ενότητες

- Κάθε ενότητα εμπεριέχει δύο υπο-ενότητες
- Κάθε υπο-ενότητα δομείται:
  - ❖ Άξονες Περιεχομένου
  - ❖ Στόχους
  - ❖ Υλικά και μέσα
  - ❖ Προτεινόμενο διδακτικό χρόνο
  - ❖ Αναλυτική Περιγραφή δραστηριοτήτων

Περιεχόμενο Ειδικού Εκπαιδευτικού υλικού για την ΕΝΓ στη Δ' Δημοτικού

- Αφορά την απόκτηση γραμματικών γνώσεων για την ΕΝΓ και τη μελέτη των γλωσσικών κανόνων σε όλα τα επίπεδα της γλώσσας:
  - α. [Φωνολογία](#)
  - β. [Μορφολογία](#)
  - γ. [Σύνταξη](#)
  - δ. [Σημασιολογία – Πραγματολογία](#)συνθέτοντας το παζλ της γλώσσας
- Γνωριμία και εξοικείωση με την κουλτούρα των Κωφών
- Ανάπτυξη ταυτότητας Κωφού

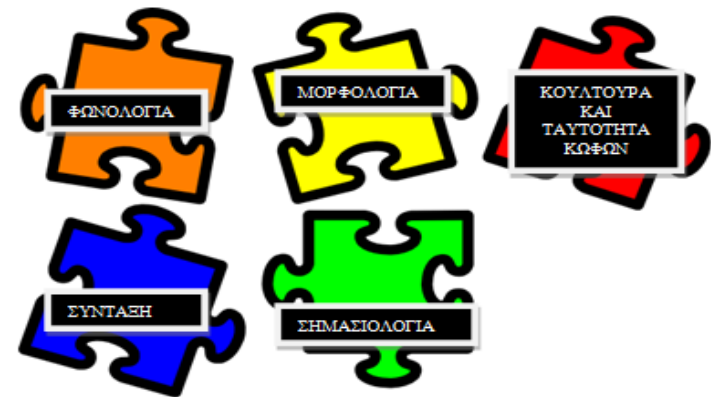

Οι ενότητες για την ΕΝΓ στη Γ - Δ΄ Δημοτικού

Συνθέτοντας το πάζλ της γλώσσας μου!!!!

Η δίγλωσση εκπαίδευση απαιτεί:

- την επαφή με κοινότητα και την κουλτούρα των Κωφών με στόχο την ανάπτυξη όχι μόνο της γλώσσας αλλά και της ταυτότητας των Κωφών μαθητών.

Ενότητες που αφορούν στα πολιτισμικά και ιστορικά στοιχεία της ελληνικής κοινότητας των Κωφών

Συνθέτοντας το πάζλ της γλώσσας μου!!!

- Διδακτική προσέγγιση σημαντικών πολιτισμικών και θρησκευτικών γιορτών (Χριστούγεννα, Απόκριες, Πάσχα)
- Σχεδιασμένη και διαφοροποιημένη για τις εκπαιδευτικές ανάγκες των κωφών μαθητών.

Ενδεικτικά εργαλεία αξιολόγησης ΕΝΓ:

Διαρθρωτική και τελική αξιολόγηση

Ανάπτυξη χαρτοφυλακίου του μαθητή

τρεις υπο-φακέλους:

α) ατομικών εργασιών

β) ομαδικών εργασιών

γ) εργασιών στην ολομέλεια

Γενικοί Στόχοι: Άξονες Περιεχομένου

Αντιληπτική γλώσσα

Οι μαθητές/τριες:

- να αναπτύξουν στρατηγικές κατανόησης και ερμηνείας της δομής της ΕΝΓ,
- να κατανοούν, να βιώνουν και να εκτιμούν στοιχεία λογοτεχνίας και πολιτισμού των Κωφών,
- να κατανοούν την κοινωνική φύση της γλώσσας,
- να αντιλαμβάνονται πως η γλώσσα επηρεάζει τις στάσεις, τις αντιλήψεις και τις απόψεις μας για τον κόσμο,
- να κατανοούν και να προσεγγίζουν με κριτική σκέψη τις παρουσιαζόμενες πληροφορίες (ερωτήματα, υποθέσεις, εκτιμήσεις).

Γενικοί Στόχοι: Άξονες Περιεχομένου

Εκφραστική γλώσσα

Οι μαθητές/τριες:

- να δημιουργούν παρουσιάσεις και κείμενα στην ΕΝΓ για γνωστικούς, συλλογιστικούς, δημιουργικούς και πληροφοριακούς σκοπούς, απευθυνόμενοι σε διαφορετικά ακροατήρια,
- να αναλύουν και να εφαρμόζουν τους κανόνες της ΕΝΓ,
- να χρησιμοποιούν κατάλληλους τύπους και ύφος, κατάλληλους στυλιστικούς τρόπους για παρουσίαση θεμάτων, έκφραση ιδεών, σκέψεων, γνώσεων και συναισθημάτων στην ΕΝΓ,
- να διατυπώνουν ερωτήματα, υποθέσεις, ιδέες,
- να εργάζονται ερευνητικά πάνω στην ΕΝΓ.

Σχεδι@ζω για όλους

Σχεδιασμός και ανάπτυξη προσβάσιμου εκπαιδευτικού
και εποπτικού υλικού για μαθητές με αναπηρίες

Εκμάθηση της ΕΝΓ στη Δ' Δημοτικού

Ενότητα 1: «Τι αλλάζει στο νόημα;»

Οι μαθητές/τριες επεξεργάζονται τα μέρη σχηματισμού του νοήματος και συγκεκριμένα τις παραμέτρους

- **1^η Υποενότητα**
    - της κίνησης,
    - του προσανατολισμού
  - **2^η Υποενότητα**
    - της έκφρασης του προσώπου
- για το σχηματισμό νοημάτων της ΕΝΓ

Ενότητα 2. «Ακολουθώντας το χρόνο στο χώρο»

Οι μαθητές/τριες μαθαίνουν να κατανοούν και να χρησιμοποιούν τις τρεις νοητές γραμμές χρόνου

1^η Υποενότητα

- α. μπροστά, από αριστερά προς τα δεξιά,
- β. δίπλα στο σώμα του νοηματιστή

2^η Υποενότητα

- γ. από κάτω προς τα πάνω
- δ. ορίζουν χρονικές περιόδους και διαστήματα

Ενότητα 3. «Ανακαλύπτοντας τι κάνω!!!»

Οι μαθητές/τριες μαθαίνουν να εντοπίζουν, να διακρίνουν και να χρησιμοποιούν σωστά τα νοήματα που αναφέρονται σε μια ενέργεια, μια πράξη, ένα γεγονός.

Κατανοούν την έννοια του ρήματος και τις κλίσεις του.

Ασκούνται στις αλλαγές που χρειάζονται να γίνουν στα νοήματα ως προς
1^η Υποενότητα

- το χώρο
- την κατεύθυνση και τον προσανατολισμό

2^η Υποενότητα

- τον τρόπο που γίνεται κάτι, την ένταση ή την έμφαση,
- τη συχνότητα και την διάρκεια της πράξης

προκειμένου να δηλώσουν και να εκφράσουν επιπλέον πληροφορίες.

Ενότητα 4. «Το βλέμμα και ο χώρος»

Οι μαθητές/τριες ασκούνται στην κατανόηση και χρήση του χώρου με γραμματική σημασία

1^η Υποενότητα

- Η λειτουργία του βλέμματος ως μη χειροκινησιακού δείκτη για τη δήλωση του υποκειμένου και του αντικειμένου στη νοηματική φράση

2^η Υποενότητα:

- Η προοπτική θέασης του νοηματιστή για την περιγραφή μιας εικόνας, ενός χάρτη, ενός τόπου
- Η περιγραφή του χώρου, των οντοτήτων και τη θέση τους σε αυτόν.

Ενότητα 5. «Από την ιστορία στην αφήγηση»

1^η Υποενότητα

Μαθαίνοντας για και μέσα από τα ιστορικά γεγονότα του 2^{ου} Παγκοσμίου πολέμου, τον Ιταλο – Ελληνικό πόλεμο και τη Γερμανική κατοχή

- διακρίνουν διαφορετικούς τύπους κειμένου και ασκούνται στην ανάπτυξη αφηγήσεων και διαλόγων σε επίσημες και ανεπίσημες περιστάσεις, από διαφορετικούς ομιλητές
- Μαθαίνουν να διατυπώνουν υποθέσεις

2^η Υποενότητα

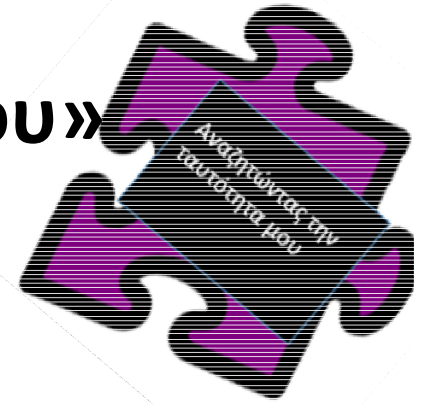
Μαθαίνοντας για και μέσα από τα ιστορικά γεγονότα του Πολυτεχνείου.

- αναπτύσσουν τις αφηγηματικές τους ικανότητες και αρχίζουν να εξοικειώνονται με τη συλλογή ιστορικών και βιογραφικών πληροφοριών.
- μαθαίνουν να διατυπώνουν υποθέσεις
- αναγνωρίζουν το ρόλο και τη σημασία της παρουσίας του διερμηνέα

6. «Αναζητώντας την ταυτότητα μου»

Οι μαθητές/τριες ανακαλύπτουν

1^η Υποενότητα

- την ταυτότητα τους, τα πολιτισμικά στοιχεία της κοινότητας των Κωφών,
- εισάγονται στην ιδέα της ύπαρξης διαφορετικών νοηματικών γλωσσών,
- στην ιδέα διαφορετικών διαλέκτων
- στην ιδέα υφολογικών διαφορών από νοηματιστή σε νοηματιστή.

2^η Υποενότητα

- ανακαλύπτουν τον πλούτο της ΕΝΓ μέσα από νοηματικά κείμενα κωφών αφηγητών, λογοτεχνών και ποιητών
- έρχονται σε επαφή με αυθεντικά νοηματικά κείμενα Κωφών λογοτεχνών, ποιητών, αφηγητών
- ανακαλύπτουν τις υφολογικές διαφορές μεταξύ των νοηματικών κειμένων
- ανακαλύπτουν κάποιες βασικές τεχνικές που ακολουθούνται σε λογοτεχνικά κείμενα

Ενότητα 3: Ανακαλύπτοντας τι κάνω!!!

1^η Υποενότητα

Στόχος

Οι μαθητές ενθαρρύνονται:

- να αναγνωρίζουν ποια ρήματα μεταβάλλονται ως προς την θέση και την κατεύθυνση τους για να δηλώσουν πρόσωπο, χώρο ή αριθμό προσώπων.

Ενότητα 3: Ανακαλύπτοντας τι κάνω!!!

1^η Υποενότητα

Βήμα 4

Πίνακας Υποκατηγορίας Μεταβλητών Χωρικών Ρημάτων

Ρήματα Μεταβλητών Χωρικών			
Ρήμα	Πρόσωπο	Αριθμός	Χώρος
ΦΡΩΝΤΙΖΕΙ 	✓	✓	✓
ΓΡΑΦΕΙ 	✓		
ΣΥΓΓΡΙΖΕΙ 			✓
ΠΕΤΑΕΙ 	✓	✓	✓
ΑΓΑΠΑΕΙ 	✓		

Ενότητα 3: Ανακαλύπτοντας τι κάνω!!!

1^η Υποενότητα

Πίνακας: ΔΙΝΕΙ

Βήμα 5

ΔΙΝΕΙ	Ποιος ;	Σε ποιόν	Σε πόσους;	Τι;
 (αρ)-ΔΙΝΕΙ-(δε)				
 (δε)-ΔΙΝΕΙ -(αρ)				
 (δε)-ΔΙΝΕΙ-(αρ)+				
 (δε)-ΔΙΝΕΙ-(αρ)-σε-όλους				

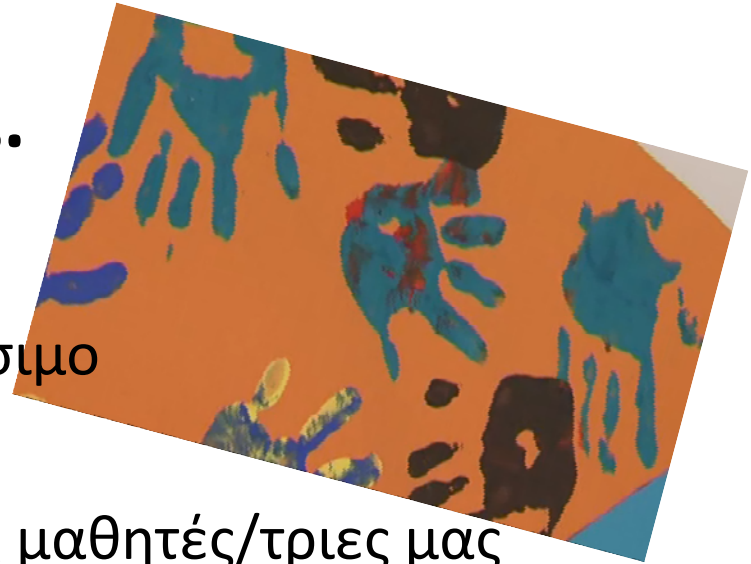
Γνωρίζοντας ότι....

- Η εκπαίδευση στη **Νοηματική Γλώσσα**, έτσι όπως χρησιμοποιείται από τους φυσικούς (native) νοηματιστές, **δεν έχει εφαρμοστεί** πλήρως στην εκπαίδευση των Κωφών
- Όταν τα Κωφά παιδιά εκτίθενται σε μία νοηματική γλώσσα, αυτό όχι μόνο επηρεάζει την εκμάθηση της γλώσσας, αλλά **έχει και τεράστιο αντίκτυπο στην εκμάθηση του ακαδημαϊκού περιεχομένου στο σχολείο**
- Η ενισχυμένη γλωσσική γνώση στην ΕΝΓ **θα επιφέρει καλύτερη ακαδημαϊκή και γενική γνώση**

Με την ελπίδα ...

Να διευκολύνει και να φανεί χρήσιμο

- Για τους κωφούς και βαρήκοους μαθητές/τριες μας
- Για τους/τις εκπαιδευτικούς
- Για την κοινότητα των Κωφών
- Στην εφαρμογή της δίγλωσσης προσέγγισης στην εκπαίδευση των κωφών και βαρήκων μαθητών

Σας Ευχαριστώ

Χατζοπούλου Μαριάννα
mhatzopoulou@gmail.com

<http://www.prosvasimo.gr/>